

Szicília

sok részre tagolt Siracusában délelőtt megnéztük az elképesztő Neapolist, az Újvárost. A görögök „csupán” a Krisztus előtti V. században alapították, benne az ókori világ legnagyobb színháza 16 000 néző számára. Megcsodáltuk Dionüsziosz elképesztő akusztikájú, természet alkotta „fület”, amelyben kihallgathatták a rabok halk beszélgetését is. Megbámultuk a világ harmadik legnagyobb amfiteátruma romjait, fájó szívvel kihagytuk a múzeumot és a katakombákat, mert messziről jöttünk, s estére haza kellett érnünk. (A bérelt, 750 köbcentis Pandával olykor második sebességben húzattam fölfele az emelkedőkön.)

Két híd vezetett Ortygia szigetére. Az a város érdekelt igazán, ott Krisztus előtt 735-ben a korinthuszi telepések már a siculok népét igázták le, hogy megszerezzék a stratégiailag páratlan, természetes erődtményt. Elképesztő, milyen hibátlanul mérték fel kezdetleges gályáikkal a teljes mediterrán térséget, micsoda pontossággal választották ki a kereskedelem és a hadműveletekre alkalmas pontokat. A szigeten befelé tartva (annak idején Karthágó és Athén versenyezhetett csak vele), az Apolló-templom romjai után megriaszított egy eklektikus, fennhéjázó bevásárló utca. Bemenekültünk a meghitt sikátorokba. Korgott a gyomrunk.

Egy utcácska két oldalára kitelepedő éttermébe ültünk be a napernyő alá. A fülbevalós, fekete mellényes, nyakkendő pincérfiú épp egy csitri lány száján csüggött búcsúzóban. Félszeg, narancs-fekete pincérlányka bukkant elő bentről. Tétován mérlegelték: melyikük jöjjön hozzánk. A fiú hozta bizonytalanul az étlapot, s mikor rendeltünk volna, elszaladt.

Ekkor jelent meg A Hölgy: talán huszonöt éves, formás, alul farmer, azon hófehér, gézszövetű, hosszú blézer. Csinos arc, ápolt, fekete haj. Két menüt kértünk, az egyiket hússal, a másikat hallal. Inni? Nagy ásványvizet szénsav nélkül. A hölgy elvonult, s tudott vonulni. Elintézte, ami a nagy emberekre tartozik, majd a mögöttünk álló asztalhoz ült, egy különleges vendéghez, csicsergett vele. A két gyerek megismételte a remegő balettet két újabb turistával. Amikor a fehér blézeres fellépett a színen, a kicsik rohanvást hoztak neki egy kemény alátétes, papírleszorító jegyzetömböt, „szervírozták” a golyóstollat.

Megkaptuk az antipastikat, majd a primio piattit. Az első szalámiból, sonkából, nyers és szárított zöldségekből állt, a második fővetlen gyári tésztából egyenkenőccsel. Lenyomtuk. Az egyik főétel ízetlen, gumyszerű halból készült, a másik valami fehér húsféle cipótalpváltozata volt, mindkettő nyers salátával és kenyérrrel. A két rettegő gyerek némán rohangált a tányérokkal és tálakkal, a fehér dolmányos főnö a hátunk mögött kacarászott a nagyúrral, néha fölemelkedett uralkodni. Jeges sorbet unalmas kásájával zárult a menü.

Intettünk a gyerekeknek, azok loholtak a nagyszonyhoz. Egy másik pár is fizetett volna. A főnök bement, elkészítette a számlát, s mert rangján aluli lett volna, a kisfiú

futott ki a műbörtökbe rakott számlával. Megállt, tétovázott, a másik asztalhoz vitte. Elküldték. A főnökasszony sziszegve letolta a gyereket. A lány jött hozzánk a mi papírunkkal. Fizettünk, elbúcsúztunk. Az ifjak lehajtott fejjel asszisztáltak.

„Nem”, mondtuk egymásnak, „lehetetlen, hogy valaki ennyire hülye legyen”. Hacsak nem követelik meg tőle. Ha nem az a parancs, hogy magatehetetlen maradjon, és soha ne lépje át szolgasága korlátait. Sejteni kezdtük, hogy mit jelent az élet a maffia szigorúan hierarchikus világában. Emlékeztünk, hogy milyen bizonytalan, mindig parancsra váró a mi elegáns „üdülfalunk” személyzete, miért van néhányuknak joga intézni bármit, s miért olyan végtelenül ügyefogyott, béna, akinek ez a jog nem adatott meg. Szép egyenruhába öltöztetnek egy csomó alkalmatlan szerencsétlent, mert valakinek rokona, aki dönt elevenek és holtak fölött. Az intézmény igazgatója egy handabandázó majom, bohócként gesztikulált a beosztottai és a vendégek előtt. Ki lehet az igazi főnök?

Nekiindultunk Siracusa titkai felé.

Áthaladtunk a kicsit unalmas, katalán-gótikus Piazza Archimédén, tudósunk itt „szorította ki testével a vizet, s lett könnyebb”, s itt épített Krisztus előtt 212-ben (ebben az évben mégis meghódították a várost a rómaiak) olyan rafinált tükörrendszert, amelylyel felgyújtotta az ellenség hajóhadát. Nem szeretem a barokkot, a korábbi nagy európai stílusok után inkább a ragozás nagyszabású művészetének érzem.

A főtéren néhány reneszánsz és egy gótikus palota finom homlokzatával szemben irdaltan súllyal magasodott a túldíszített „duomo”. Nem volt kedvem bemenni, ám Edit bevonzolt: ott legalább nem éget a nap. Odabenn megszáduztunk a látványtól. A bejáratnál szembeni barokk szentélytől szinte elrántotta az ember fejét egy megmagyarázhatatlan erő: a bal és jobb félen a Krisztus előtti V. században épült Athéné-szentély oszlopai álltak sorban. Közeiket befalazták, ám így sem veszett el a csodálatos antik hatás. A görög oszlopokat megvilágító fények elképesztő kontúrokat: egy VII. századi templomnak a görögbe belevarázsolt román boltíveit rajzolták ki. S hogy ne legyen vége a csodának, normann mozaikok is elősejlettek fölül a hajótesten. Majd egy óráig szédelegettünk az ókor és a román eddig soha ilyen erővel nem érzékelt építészeti együttesében.

Elkábulva lódultunk neki újra a városnak.

Lefelé tartottunk az öt hosszanti utca egyikén, keresztben számtalan vico és vicolo metszete, s az egésztestet körbefogta a hatalmas sziklaerődrendszer. Számtalan elképesztően szép, kicsi, gótikus (ritkán román részletekkel ékeskedő) vagy reneszánsz kastélyra bukkantunk, és meglepődtünk a tűzvészek nyomain a falakon. Szinte sehol nem javították ki a károkat. A kétezrhétszáz éve változatlan alaprajzú utcák, beszögellések, egyemeberes sikátorok, hála istennek, kizárták a modernizálás lehetőségét. Szinte hihetetlen, hogy ilyen csodálatos környezetben ne gyógyítsák a házakra égett sebeket.

Eszünkbe jutott a többször hallott indoklás: a maffiát sokáig nem érdekelte a turizmus, ám (talán hiúságból) az utóbbi években ebbe is investálnak, felismerték anyagi hozadékát.

Az autópálya fontos dolog, és sokat hoz a kasszába. Cefalu előtt, Messina felé van egy szakasz, ott fizetni kell. Egyébként több száz kilométeren sehol egy pénzszedő kapu. Catania felé tartva az ember elámul az autópályán. Úgy érzi, egy mérnök leállította a műszereit, aztán meghatározta: melyik a nyílegyenes út a hegyek, völgyek szántotta vidéken. Ahol völgy mélyed, ott hatalmas vasbeton lábakon fut a hosszú pálya, ahol domb állt útban, azt megfúr-

ták. Sokszor csupán 5–10 méter fedte „alagutakon” robogtunk át. Belső ismerőseink mesélték, hogy ezek a szédületesen nagyvonalú autópályák mind EU-pénzből készültek – és mind a maffia kivitelezésében, azaz zsebében a haszonnal.

Furcsa klímája van a tekintélyes szigetnek. Ha a megbomlott időjárású kora őszben a tengerparton nincs vihar, a szárazföld átszelésekor minden nagyobb hegycsúcs mögül lezúdulhat ránk egy felhőszakadás. Ám a magas, fémvarratolt pályán valami csoda folytán megáll a víz, a tócsák ide-oda rángatják a kocsi.

Az EU nagyvonalúan finanszíroz és nem ellenőriz. Szakmai elitje azonban jelen van itt is. A varázslatos óvárosban a legelegánsabb, legnagyobb paloták jó része valamiféle nagyon fontos, „klímavizsgáló”, „fogyasztóvédő” vagy akár tengerbiológus uniós intézmény tulajdonában állnak. Ajtajukon rács, előttük body-guard.

Leérünk a sziget délnyugati sarkába. A bástyákról szédületes a kilátás az erőrendszere, a tengerre és a szárazföldre. Visszafordulunk az óváros északkeleti utcáiba. A keskeny síkátorok, kanyargó utcák magukba zárnak, körülvesz ezer év lehelete és lenyűgöző bája. Hiába fér el rajtuk csupán egy háromkerekű „olasz” motorbicikli, mégis hatalmas cserepekben virágot, pálmát raknak ki a bejáratokhoz. S ha néha bepillantunk egy ajtón, a kicsi belső kertben a lépcsők, apró teraszok, fedett kiülők minden szabad centiméterén virágok, növények – és persze fűszernövények.

Az egész sziget illatozik. Teraszunkon ülve is illatok tömege bódít (néha fejfájást okoz), számtalan kék, vörös, sárga bokr tobzódik a színekben és szagokban. Az ösvényeken a virágerdő mellett rozmarin- és babérozón, a Szicíliában sokkal vadabb ízű és illatú zsálya, levendula s egy csomó fűszer, amit nem ismerünk. Narancsligetek, citromsorok, különböző fügefák teremnek dúsan az utak mentén, s az elmaradhatatlan, óriási medvetalpaktusz hosszú sorain épp most érik pirosan, bordón a milliárdnyi gyümölcs. Rongyos törzsű eukaliptuszfák szegélyezik az utakat – s mindenütt ott rozsdásodnak a bozóttüzek nyomai. Az európai környezettudatosságtól távol eső szicíliaikat nem sikerült rávenni, hogy ne hajigálják ki kosijukból a parázsló csikkeket.

Szicília Olaszország citrustermelésének mintegy háromnegyedét adja, s uralkodik az olajbogyópiacon is. A nagy gyümölcsökből minden más országnál változatosabb, hihetetlenül zamatos és sokféle olívat állítanak elő (az itáliainál sokkal olcsóbban adják). Ha ehhez hozzávesszük a juh- és kecskesajtok páratlan ízű kínálatát, már csak jóféle vörösbőr kell finom kenyérrel, hogy megbékéljen az ember fia.

Mi nem megbékélünk, megszedülünk Siracusa utcáin. Lelünk néhány különlegesen szép házsort, amelyet a város (a maffia?) egyszerre kezd helyreállítani. A rendetlenség történelmi káprázatában másféle szépséget sugall, másféle csodálkozást vált ki. Egy kis téren megiszunk egy különlegesen finom capuccinót, azután sétálunk tovább. A város modernebb csücskéhez közeledünk, a parkolóhoz, a kocsihoz. Alkonyodik, ideje hazaindulni.

Magunk mögött hagyjuk Catania óriási ipari létesítményeit, rákanyarodunk a fölfelé vezető autópályára. Balra tőlünk felhőkbe burkolózik az Etna háromezer fölötti csúcsa, lejtőiről a száznál több kitérés után sem költözött el a lakosság. Megint elkap egy felhőszakadás, küszködik a gyenge Panda, a tócsák el-elrántják a kormányt. Számolgtatjuk, mikor jutunk ki az esőből, ám végül csak a tenger közelsége űzi el a fellegeket. Beesteledett. A mágneskártyával bejutunk az üdülőfalú háromméteres, sebző tuskjú kerítése mögé. Idegennek itt nincs bejárás.

Legközelebb Ennánál kanyarodunk jobbra, vége az autópálynának, útépítéseken, rossz, lassú szakaszokon araszolunk dél felé. Ám Agrigentót nem lehet kihagyni. Megint csak egyetlen napunk van ekkora régészeti csodára, lemondunk a városról, ahol gyönyörű normann–román–arab emlékekre lelnénk, bár legtöbbjét fölfalta a barokk újjáépítési dühe.

Lemegyünk a „Valle dei Templi”-be, a templomok völgyébe, amely téves turistaelvezés. A tenger szintje fölött pár száz méterrel elterülő teraszra építették Krisztus előtt 581-ben a görögök a várost. Megmaradt a települést védő bástyafalak egy része is. Itt írta Empedoklész a világ első „demokratikus” alkotmányát, s a sziget az akkori világ egyik leggazdagabb városává nőtte ki magát. Aztán persze jöttek a rómaiak (Agrigentum lett a város), a bizánciak, a szaracénok, s a VII. században a lakosság, a régi hatalom híján följebb menekült a mai város védhetőbbnek vélt területére, hogy ott az arabok, majd a normannok igázzák le. Megszokott történet ez a mediterráneumért vívott évezredek hódító küzdelemben.

Ám a görög városból sok minden megmaradt. Heraklész templomából alig néhány oszlop, Junóét a földrengés rongálta meg, ám a görög világ legszebb, legépebb Concordia-temploma ma is ott büszkélkedik egy domb ormán. (Furcsán forog a történelem keze: míg a siracusai „duomo” román templomát egy görög védőváz mentette meg, a Concordiát egy köré épített keresztény templom, amelyet 1748-ban bontottak le.) A borsos beléptidő után oda újabb jegyet váltunk, hiszen világörökségi színhelyen vagyunk. Szédelgünk a csodálatos, hibátlan arányok, az antik építészeti különleges kincse ölen. Karnak oszlopainak szédítő élményét idézi fel a kettős oszlopsor egymáson át-át-tűnő, varázslatos játéka. Megnézzük a Villa Rosa átépített maradványait, elmerengünk: milyen lehetett ez a csodás kilátású kis kastély a tengerre néző kertjeivel.

Az elkerített múzeum kapujánál egy „mindentudó” olasz űr kitanácsol az országra: pár száz méter a központi múzeum és a polgár város kiásott része a különlegesen szép, mozaikos villával. Nekilódulunk az útnak, kapaszkodunk, fújtatunk a déli hőségben, s kezdünk kételkedni, hogy valaha elérjük célunkat. A nyelvünk lóg, mire feljutunk. Végigcsodáljuk a görögök sugárzó, gazdag világának levegőjét sugárzó kézművesség emlékeit. Kimegyünk a kertbe, iszunk egy kávé. Közlik, hogy nincs átvezető út a másik romterülethez. Vissza kell gyalogolnunk, újra belépni a másik múzeum területére, s onnan felkapaszkodni a központi bejáratig. Szicíliai logika. A helyi nagyságok fontos vendégeikkel elegáns terepjárón zúgnak át minden kapun, s szerintük így van ez rendjén. Akár a nyomtató ló, abszolváljuk a gyakorlatot. Végigszal a Concordia látványa és a tengerre a szédítő kilátás. Alkonyodik. Remegő lábbal pedálozva indulunk hazafelé.

Azt mondják az útikönyvek (és a fáma), hogy Szicília olyan, akár Olaszország, csak minden hatás, minden íz, élmény sokkal erősebb. Hm.

Mi úgy éreztük: egy Európától (és Olaszországtól) távoli, igencsak sajátos világba kerültünk. Itt is kedvesek az emberek (ha mi is kedvesek vagyunk velük), itt is olaszul beszélnek (más nyelven szinte egyáltalán nem), de valamiféle zárkózottságot, tartózkodást érzünk mindig és mindenütt.

Két hét alatt sem leltünk rá a híres szicíliai konyhára. Siracusában nem sikerült – talán véletlen. A recepció lányokkal (beszélni csak eggyel volt érdemes, itt élő német volt, zsigerből öntudatos és nyitott) nem jutottunk sokra. Volt köztük egy dekoratív,

igen fiatal, sok nyelvet beszélő hölgy, látszott, hogy befolyásos családja utaztatta végig a világon, ez a háttér diktálja pimaszságát, hiszen hamarosan fölemelkedik a pályája. A többi mameluk, butácska, nyelvet alig beszélő – elhelyezett rokon.

Kérdeztük: hol élvezhetnénk elérhető áron a helyi konyha csodáit. Többen javasolták Cerdában fönn a Nasca étteremet. Este nekilódultunk, szerpentineken másztunk fel a „faluba”. Megérkeztünk egy szibériai alvó városba, az út mentén panel panel hátán, kosz, málló vakolat, félsötét, riasztó utcák. Útba igazítottak, ráleltünk a nagy teraszos étteremre. A recepcióról foglaltak nekünk helyet. A nagy teraszon negyven asztalnál mindössze négy férfi ült, odabenn pedig senki. Leültünk, rendeltünk: menüt halsorral és hússorral.

Az ötvenes háziasszony-pincérnő mosolygott, hozott fehér és vörös bort (vino de la casa), aztán elkezdte lerakni az asztalra az antipastit (rántott broccolit, karfiolt, felvágottat, bruscettát stb.), majd a primo piattit, aztán az ízetlen halat és vékony cipőtalphúst. Végül gyümölcssalátát kaptunk egy kehelyben. A nő kedves volt, az étel semmilyen, az ár alig haladta meg a 30 eurót.

Rossz kedvvel ereszkedtünk lefelé a hajtűkanyarokon. Másnap a „német” recepciós lány csalódottan lamentált: nem az ő útmutatását követtük, ez a „Nasca kettes” étterem volt, a „hármás” a jó. Étkezéssel már csak egy élményünk volt, igazi szicíliai. Palermóba vittek minket busszal (megmagyarázták: kocsival eltévedünk, drága a parkolás), megnézní a várost és a Monreale katedrálisot.

Ide kívánczik egy a történelemben igencsak egyedi eset. A rómaiak után a VII. században a főníciaiak igázták le a várost, utánuk következtek az arabok: az első ezredforduló idején a tudományban, csillagászatban, technikában, a mezőgazdaságban, építészetben és egyáltalán az élet szervezésében a legfejlettebb nép. Mindent „rendbe raktak”, és mindent újjá teremtettek. Azután jöttek a harcias, hatalmas, katolikus normannok. Hamar belátták, hogy nem képesek az araboknál eredményesebben vezetni a kolónia életét, és békét kötöttek velük. Ők uralkodtak, az arabok irányítottak. Úgy hírlík, a XII. században Palermo volt a mediterrán világ legpallérozottabb városa, csak Cordoba és Kairó versenyezhetett vele (mindkettő arab).

A pápának nem tetszett ez a toleráns együttélés, egymás után küldte a fenyegetéseket: űzzék el a vezetésből az arabokat. Ám a normannok boldogan éltek virágzó gyarmatukon: megmondták, hogy mit végezzenek el, s az arabok hibátlanul tették a dolgukat. Így született meg a világon egyedülálló arab–normann építészet. Arabok építették Isten dicsőségére a hatalmas és csodálatos katedrálisokat, templomokat, irányították az építkezést, s a román architektúrába belevitték a bizánci díszítéskultúra minden gyönyörű elemét. Megszületett a Palazzo dei Normanni (a királyi palota) szédületes Palatine-kápolnája és a Martorana-templom. Cefaluban II. Roger király emeltetett büszke katedrálisot 1131-ben (szegény a pápával s a palermói érsekkel mérközött volna, egy freskón Jézus kezéből vette át a koronát, semmiképp sem az érsektől). Végül 1174-re megszületett a hihetetlen szépségű Monreale. A katedrális román szerkezetét arab mesterek borították be 6000-nél több négyzetméternyi bizánci aranymozaikkal és freskókkal. (Ennél nagyobb mozaikfelület csak a Hagia Sopia óriási épületében létezik Isztambulban.) Senki sem értette, hogyan hozták létre ezt a páratlan csodát néhány év alatt. Aztán meglelték az óriási domborműves fémajtó felavatásának évét, 1184-et, s ehhez rendelték a csodálatos mozaikfelület elkészítését. Így már hihető volt.

Ám a pápa nem nyugodott. Fenyegetéssel, kiátkozással elérte, hogy kitiltsák a hatalomból az arabokat. Azok, a kor legtoleránsabb népe (tudás, műveltség, intelligencia), betagozódtak a többiek közé – a mai lakosság e vegyes etnikum szülötte.

Palermo lassan csúszott lefelé, s az évezred végére ápolatlan, lepusztult, bűnözés uralta dzsumbujjá vált. Ám a Monreale megmaradt. Leírhatatlan a monumentális román katedrális. Az embernek elakad a lélegzete, leigazza a látvány ereje. Sugárzik a szinte újnak tűnő, ragyogó mozaik- és képtömeg. A román kor utánozhatatlan, elképesztően tiszta és emelkedett architektúrájában zeng a végletekig kidolgozott, lenyűgöző freskók és az aranymozaik fölemelő együttese. S a szentélyből tekintetével mindenhová követ az óriási, mindenható Pantokrátor.

Délben a városban elbocsátott az idegenvezető: együnk valamit a délutáni kör előtt. Leültünk egy utcai étteremben, rendeltünk valamit. Attól kezdve nem figyelhettünk másra, mint a „főnök” őrjöngésére: ide-oda rohangált az asztalok között, szüntelenül szidta, pocskondiázta a pincéreket, szüntelenül parancsolgatott nekik, elvitetett üres tányért, hamutartót küldetett a nemdohányzóknak. Cselédei megverten engedelmeskedtek. A mi kiszolgálónkon látszott, hogy alkoholisták, s bármit megtesz, csak ki ne rúgják.

Végre elsimultak a hullámok, lemehtünk „saját” öblünkben a langymeleg tengerhez. A „klub-büfében” mindenütt elegáns, árnyékos sarkok, fotelek, internetcsatlakozás, mágneskártyás zuhany, strandfoci és röplabda, egyenruhás pincérek. Pimaszok, beképzelték.

Később megéheztünk, ám a mikrohullám épp nem működött, így hidegen kaptuk a pocsek kuszuszt a „tenger gyümölcseivel”. Hozzá drága, langyos sört. A strandágyak és napernyők hosszú sora mögött külön házban öt egyenruhás vízi mentő unta magát. Ám az úzás mindenért kárpótol, háromszor is nekivágtunk egy-egy hosszabb túrának a kristálytiszt vízben.

Elautóztunk a környék legnagyobb piacára. Meglepett az ezerféle holmi (legnagyobb része ócska bővli) képtelenül alacsony ára, s a minőségi élelmiszerek olcsósága. Hová tűnhet a hatalmas különbség a nyersanyagok és a szolgáltatások ára között.

Idővel meg lehet szokni az először rémisztő, félelmetes „szicíliai vezetési stílust”. Az ember úgy érzi: gyilkos dühvel rohannak neki, öklelik fel, vágnak be jobbról a soha meg nem tartott sávokon. Később rájön: ez itt szokás, ám a legkülönbözőbb kényszerhelyzetekben hirtelen lefékeznek a vezetők, kedvesen engednek maguk elé. Idővel emberibbé válik a furcsa káosz, ám minden kocsin tucatnyi sérülés virít. Azt mesélték: a szicíliaiak autóbolondok, inkább a szájuktól veszik el a kenyeret, csak kocsijuk legyen.

Szicília a vulkánok világa. Ott tornyosul a hatalmas Etna, saját szigetén Volcano, a névadó, s végül az állandóan működő Stromboli. Azt meg kell nézni.

Befizettünk egy egész napos kirándulásra. Igen nyugtalan volt a tenger. Motoros hajónk karcsú, felturbózott, gyors, de nem magas jármű. A nyílt tengeren az oldalról görgő, hatalmas vízhegyek fölemeltek, aztán közéjük hullottunk, remegve bámultunk föl odalentől. A gerincen borzongva figyeltük a süvöltő szél tépte fehér tarajokat. Csak pillanatokra, mert máris zuhantunk lefelé. Ilyenkor figyelni kell a horizontot, hogy érezzük: nem az egész világ borult föl velünk. Tudtuk: három óra oda az út. Még a gyakorlott tengerjáróknak is tíznek tűnt.

Hogy kiteljen a nap, elcipeltek a „gazdagok” szigetére. Látnivaló nem akadt, csak ragyogóan fehér, kacsalábon forgó villák meg féltucatnyi, megfizethetetlen étterem.

Annyi örömünk maradt (s bizony meghosszabbítottuk volna!), hogy védett öbölben tetek ki, s már a sziget szélárnyékos oldalán is békésebb lett a tenger. Két óra múlva elvittek egy víz alatti vulkán fortyogó, habzó vize fölé. A kapitány kanyarodva egyszer a hullámgerincekkel szembe fordította a hajót, de akkorát reccsent a törzs, hogy gyorsan más irányt vett.

A Stromboli szigetén megint kidobtak, s bizonytalan lábunk igen örült a stabil szárazföldnek. Igazában semmihez sem volt már kedvünk. Unalmas kézműves bódék között felkapaszkodtunk a magasban levő, jellegtelen városba, jobb híján ettünk keveset a büfésonon. Végül besötétedett, újra hajóra szálltunk, s kivittek a nyílt tengerre, a kráter felőli oldalhoz. Húsz percig hánykolódtunk egy helyben, láttunk öt kisebb vulkánvilanást, s egy nagyobb pöffenést, abból láva is folyt a kráter oldalára. Csak néhány megviselt utas nem jött föl a szűk, nyitott, hátsó fedélzetre, ott aztán szédültünk ide, oda, csodára vártunk, de a csoda inkább a szárazföldet jelentette volna nekünk.

Ilyen állapotban nagyobb élményre vártunk, amely feledtetni velünk gyomrunk háborgását. Aztán a koromsötétben megint oldalazva hánykódtunk a talán még hatalmasabb hullámhegyek között. Már nem vigasztalhatott a horizont sem, mindenki bebújt a nagy kabin kalodájába, a szélvihar verte, csapta a vizet s minket. Remegő túristanép bámulta az ablaksort, ahogy el-elöntötte a hatalmas lökésekkel érkező víz. Minden nagy billenésnél összeszorult a gyomrunk, elszorult a torkunk és a szívünk: esélyünk sincs a hatalmas természeti erővel szemben. Egyre fogyott bennünk a kitartás és a remény, reménykedve bámultuk az óránkat, de alig mászott a mutató. Egyre többen adták fel a küzdelmet. Két helyes, mosolygós matróz nylonzsákokkal rohant föl-le, mindig pontosan kiszúrták a rókázásra készülődőket, s mindig tele csomagot vittek a zárt kukába.

Mire nagy sokára feltűntek a sziget fényei, csupa görcsös, rémült, sűrű ember szorongott az utastérben.

Elgyötörtén értünk haza, két pohár borral kimentünk a teraszra. A szemközti hegyoldalon a vulkánnál sokkal nagyobb tűzzel égett az erdő. Alul széles sávban, gondosan meggyújthatták a meredek oldalon. Tudtuk, hogy villák állnak a meredély csúcsán. Felhívtuk a recepciót. „Maguk is a tűz miatt hívnak? Már szólunk a tűzoltóknak.” Órákig égett az erdő. A hullámok emléke miatt nem sikerült elaludni, jóval később láttuk, hogy egy távolabbi, magas úton villog egy kocsikék vészjelzője. Tenni nem tettek semmit. Reggelre magától elaludt a tűz. Vajon üzenet volt-e a tűz, vagy véletlen az eset. Nem tudtuk, nem tudta senki, senki sem tett semmit.

Letelt a furcsa, szépségekben és furcsaságokban gazdag két hét. Fizettünk, kijelentkeztünk. Egy álmatag portáslány közölte, hogy valami zűr van a palermói repülőtéren, de menjünk csak, majd rendeződik a dolog. (Tűnjünk innen, jön a következő vendég.) Eleinte gyorsan haladtunk, aztán megszorultunk a Palermóba bekanyarodó pályaszakaszon, végül újra szabad úton jutottunk el a repülőtéri autókölcsönzőkhöz. A mi átvevőnk titokzatosan javasolta: ne adjuk le a kocsit, valami baj van a reptéren, azt suttogták: tíz fegyveres művelt valamit. Menjünk tovább a kocsival Cataniáig, ott is leadhatjuk. Félreálltunk, betoltuk csomagjainkat a nagy csarnokba. Minden porta zárva, fejvesztett tömegek rohagáltak ide-oda. Tétova egyenruhás lányok motyogták: három napra lezárták a légtérrel, adjuk le az autót, busszal visznek tovább. Több szót nem húztunk ki belőlük. Vissza az Avishoz, fizettünk, aztán ott torlódtunk a tömegben. Felbolydult méhkasként, sipítózza örvénylett a nép, a repülő-

tér alkalmazottai mindenféle táblákat raktak ki a beérkező buszokra. Minket végül egy Alitalia címésbe tömtek be.

A sofőr eszeveszetten döngtetett, jó két óra alatt elértünk a kétszáz kilométerre fekvő cataniai repülőtérre. A tájékozottabb utasok izgatottan meséltek: Palermótól nyolcvan kilométerre kihasználatlanul áll a sziget legkorszerűbb repülőtere, de csak magángépeket engednek oda. Reménykedtünk: talán Cataniába irányítják a Lufthansa gépét, s még aznap kiröptetnek minket a szigetről.

A hatalmas csarnokban a megszokott fejetlenség. A három Lufthansás pultnál hat egyenruhás lány s egy kopaszodó, keskeny, intelligens arcú férfi fulladozott az utasok kérdéseinek özönében. Úgy tűnt: semmit sem tudnak és nem is mondhatnak. Elutasító, kinyújtott tenyerek és ingerült legyintések. Az egyik, megszorított hölgy kibökte: kérdezzék a „supervisort”, a keskeny arcút. Ám az egyfolytában telefonált, és udvariatlanul, idegesen hessegetett el magától. Egy óra múltán a férfi kihirdette: a gép nem jött erre Palermóból (vajon hová ment?), s ma semmi esélyünk az elutazásra. Alkonyodott, mire szereztek egy buszt, beterelték a Lufthansásokat, és elindítottak a város felé.

A központ egyik elegáns utcáján pakoltak ki bennünket, a „hn” hotelnél. A recepciónál tolongás a kulcsokért. Mi is kaptunk egyet, felmentünk az ötödik emeletre, ám a mágneskártya nem nyitotta az ajtót. Vissza a földszintre, egy technikus velem jött (Edit fönn vigyázott a csomagokra), kopogtatott, próbálkozott a mágneskártyával, majd rájött, hogy valaki lakhat a szobában. Újra le, másik kulcs, a férfi udvariasan bocsánatot kért, és bevitt egy üres szobába.

A legszükségesebb holmik mindig a bőröndök alján bújnak meg. Elhelyezkedtünk a jövő század internetes, vendégfogkefés, tévés inkubátorában. Ízetlen, gyorsan összedobott vacsorát kaptunk. Gyalogolni akartunk az egész napos örület után. Egy hosszú sikátor végén sokat ígérő, apró fényeket láttam, arra indultunk. Nemsokára belefutottunk egy elképesztő, éjszakai piacba. Kopott standok végtelen sora kígyózott, közötté hömpölygött, csacsogott a tömeg. Az árusok és a közönség sötét bőrűek, leginkább afrikainak tündek. A déli és trópusi vidék minden árúja előttük tornyosult. A vásárlók között akadtak jól öltözöttek, de számtalan figura láttán késpenge csikorgott az ember hátában. Gyönyörű volt. Feledtük minden bajunkat, áhítattal csavarogtunk a sátorosok között. Élveztük a fülsiketítő ordibálást, a fekete mosolyokat, a déli fűszerek bódító illatát. És mindegyre megdöbentünk az elképesztően alacsony árakon. Jókora, szárított origánó-csokrok egy euróért, másfél kilónyi, gyönyörű padlizsáncsomag, mandarin, narancs, óriási dió, kaktusz- és ezer más gyümölcs fillérekért, rózsaszínű, friss borjúhús hétért, a nyálcsordító combdió alig ötért és a három eurós, szép húsok sora. Vettünk egy üveg bort, valami gyümölcsöt, a gyerekeknek otthonra almányi óriásdiót, s Edit beleszerelt egy kis vödör padlizsánba, mert ilyen szépet még nem látott. Boldogan tértünk meg a hotelbe a váratlan, ajándékba kapott, gyönyörű világból. Hiszen holnap úgyis otthon leszünk.

Másnap reggel a portánál hosszú lista lógott egy táblán: ki mikor indul a repülőhöz. Akiket hétre írtak ki – nyilván előző éjjel –, azok lekéstek. Öten-hatan sehhol nem találtuk a nevünket. Hosszas vita kezdődött, végeérhetetlen telefonok a repülőtérrel. A portás közölte: nekik egyetlen nevet adtak meg kapcsolattartásra, de az nem válaszol. Végül kiegyeztünk: tizenegykor indul egy busz, legyünk ott. Újra kirohantunk a piacra: még több árus, még nagyobb tömeg, még feledhetetlenebb élmény.

A repülőtéren a három „check-in” pultnál immár csak harminc ember. Nem tudtuk, hová tűnt el hús. Öt svájcit már beszállították egy gépbe, de utána újra kidobták. Ott toporogtunk olaszok, németek, hollandok, svájciak, franciák között. Azok mesélték, hogy Palermóban élelmes taxisok betömtek őket két kocsiba: így még elérik Cataniában a gépet – hétszázötven eurót vágtak le róluk. Kora délutánra ígérték a Lufthansa járatát, Palermóban nem szállhat le, ide jön értünk. A supervisor lelt nekünk egy gyors csatlakozást Milánóból egyenesen Budapestre, hat óra tájt otthon lehetünk. Megszorongattam örömben. Ideadta a jegyet, bevette a csomagokat, nyugtatott: várjunk még, csupán a budapesti jegy visszaigazolására vár. Közeledett az indulás ideje. Hús perc maradt a felszállásig. Mind idegesebben sürgettem a férfit. További tíz perc múlva szomorúan rám nézett: Van egy probléma. Mi az?! – jajdultam fel. A gép Palermóban szállt le. Nem jön értünk? Nem. S ön mostanáig nem tudta, hogy másfél órája nem ide indult a masina, hanem a lezárt Palermóba?! Nem tudta.

Másfél tucatnyi ember csomagja tűnt el, nem létező járatok felé tartott. Fellázdadtunk. A szomorú szemű levitt minket az épület gyomrába, totális átvizsgálás, aztán be a zárt területre. Egy percre kettesben maradtunk. Miféle csürhe ez a Lufthansa, uram? – sziszegtem neki. A német Lufthansa komoly cég. Az olasz Lufthansa nem annyira, suttogetta, és félve körbepillantott.

Megszereztük a csomagokat, irány vissza. Az olasz csoport üvöltve verte a pultot. A kisasszonyok remegtek. A supervisor telefonált. Megjelent két elegáns, kőkemény rendőr, és kegyetlenül leszúrta a szicíliaiakat, azt is megbánták, hogy megszülettek. Régen láttam embereket ilyen gyorsan megfélemlíteni.

Felbukkant egy tekintélyt sugárzó nő. Kézzel kezdett repülőjegyeket gyártani. Harminc ember üvöltött körülötte, ő föl sem nézett. Én is beszálltam: Európában legalább válaszolnak az ügyfeleknek, ő meg hallgat. Egy olaszul tudó német hölgy megjegyezte: a tisztviselő semmilyen idegen nyelven nem beszél. Ordítottunk, követelőztünk. Mindenkinek fáj a lába, a dereka, mert a hatalmas csarnokban nem volt egyetlen szék sem. A felbolydult, többnyire idős utasok benyomakodtak a jegykiadók helyére, a székekre ültek. Néhányan a mozdulatlan futószalagra heveredtek. Közben eltűnt az öt svájci. Azt gondoltuk, úszva indultak el Itália felé.

Délután öt körül egy hostess odajött hozzám: Itt a jegye. A kézzel firkált papíron az állt: másnap korán indulunk, Milánóban várunk estig, onnan Münchenbe, s ha szerencsénk van, valamikor Budapestre érünk. Üvöltöttem a rémült nővel. Elrohant valahová hátra. Fél óra múlva mutatta a cetlit: az ő hibája volt, bocsánat. Reggel indulunk, délután München, s hat óra tájban Budapestben leszünk. Adja ide a jegyet! Nem lehet, riadt meg: a nyelvet nem beszélő szupervizornő írja majd meg.

Futó barátságok szövődtek a nyomorban. Egy elegáns német férfi órákon át tolokodott a pultnál, örökké igazát és jogait szajkózta, miközben kedves felesége velünk csacsogott. A törhetetlenül vidám francia csoport kedvesen barátkozott, mesélt, kérdezett. A legkedvesebb a szívünknek mégis egy szicíliai házaspár lett. Észak-Németországban éltek, vendégmunkások lehettek. Oda mentek volna vissza két kicsi, öreg díszkutyájukkal. Az alacsony nő kislányos arca nem változott jó ötvenévesen sem, a szíjas, szomorú szemű férfi rokkantnyugdíjas volt, s elmesélte: hiába kéri szeretett felesége, hogy költözzenek haza öregkorukra, ő olyan beteg, hogy itthon rég meghalt volna. Szorgalmasan ette maroknyi gyógyszerét. Ő mesélte, hogy itt mindenki fél, senki semmit nem

mer tenni, vállalni, itt minden a maffia kezében van. A gyermekkortól beléjük nevelt félelem, önállótlanág olyan általános, hogy ha az immár polgárosult, szinte észrevehetetlen maffia kiszállna a sziget irányításából, összeomlana minden.

A kedves házaspár segített, intézte az ügyeinket, a közelünkben maradtak, mert érezték őszinte rokonszenvünket (amit a németeknél talán nem érezhettek igazán). Este kitört az utolsó lázadás, mert a supervisor közölte, hogy aznap senki nem kap jegyet. Már semmit nem hittünk el, azt sem, hogy valaha kijutunk az elátkozott szigetről. Szorongva, dühöngve szálltunk be a kirendelt hat elegáns taxiba. Nem a hn hotelbe vittek, hanem a város legelegánsabb, Grand Hotel Excelsiorjába, szecessziós díszletek közé. A vacsoránál a pincér unottan mondta: nem számítottak ránk, nem főztek, azt kapjuk, ami épp akad a konyhán. Pocsék volt az étel, s nem vigasztalt a luxuskörnyezet (320 euróba került a szobánk).

Másnap hétkor pompás taxik vártak (reggelit nem adtak ilyen korán). Útközben számoltattuk: ennyi költségért akár Ausztráliát is megvizitálhattuk volna. Nem volt kétséges: kinek a zsebébe folyik a szállodák és taxisok által leszámházott pénztömeg. Feljutottunk egy repülőgépre. Noha Lufthansa-járat lett volna, Air Dolomiti volt ráírva, s csak pénzért adtak volna enni. Milánóban pár óra várakozás után a Lufthansa helyett az Air One vitt tovább Münchenbe, ott a harmadik, Lufthansa – Augsburg-gépen pedig senki sem tudta: megérkeztek-e a csomagjaink. Budapesten derült ki, hogy véletlenül igen.

Remegő bizonytalansággal gondoltunk vissza a fűszerek és déligyümölcsök illatozó szigetére, a csodálatos arab–normann építészetre, de megesküdtünk, hogy soha többé nem utazunk a maffia szép szigetére. Marad nekünk a hazánk, talán kisebb maffiával és kevesebb illattal. Tenger nélkül. Szeretni így is lehet.

Van Gogh

KURUCZ GYULA (1944) író, műfordító, szerkesztő. Utóbbi műve: *Akkor is, ha fúj* (regény, 2010).